

ШЫН

КПСС-ТИҢ ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ
БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1952
октябрь
21
ВТОРНИК
№ 206 (2636)
ӨРТӨЗ 20 КОП.

ЛЕНИН—СТАЛИННЫҢ ТИЛЕЛГЕЛИГ ТУГУ

Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязынын XIX съездинин шийтпирлерин, улуг баштыгы болгаш башкы эш Сталинның тээгүлүг чугаазын совет улус улуг көдүрүлүшкүн-биле уткан. Совет кижилер, бүгү делегейнин ажылчы чоннары бо документтерден социалисттик ниитилелдин тургузуушкунун хандырып турар, амгы үеде совет улусту коммунизмни тилелгезинче аппарат чоруур Ленин—Сталинның партиязынын мерген политиказынын тилелгезинин улуг ужуру дузаны көрүп турарлар. Ада-чурттуң Улуг дайыныга совет улустун тээгүлүг тилелгелери, дөрткү беш чыл планын хуусаа бетинде күөсеткени, улус ажыл-агыйнын улам ырай хөгжүлдөзү, совет улустун материалдык чаагай амьдыралынын болгаш культурулук денеленин бедилешкени, совет ниитилелдин мораль-политиктиг чангыс эвиниң быжымыкыны база бистин чуртувустун улустарынын найраалы, тайбынын болгаш демократиянын лагеринин бүгү күштеринин Совет Эвилелин долгадыр сырый катчыканы—коммунисттик партиянын политиказынын шыннын бадыткап турар кол түнөөдөр мындыг-дыр.

Бистин чуртувустун хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш демиселге, коммунисттик ниитилелдин тургузуушкуну дээш демиселге партия улус-биле улам улуг төрөлдешкен болгаш ажылчы чоннарын калбак массазы-биле бодунун харылзаазын быжыглаан. Совет улус партиянын политиказын чангыс эл-сеткилдиг деткип турар болгаш анаа долу идегелди көргүзүп турар. XIX съезд болза, бистин партияныстын чангыс элтинин, бодунун сталинчы удуртулгазына оон ханы идегелдинин, оон улуг Сталинга ханы ынакшылдынын болгаш кызыгаар чок бердингенин додаргай көргүзүп болган.

Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязынын XIX съездинин хүлээп алган шийтпирлерин партиянын мурнунга, бүгү совет улустун мурнунга бистин чуртувуска коммунизм тургузуушкунун улуг перспективаларын ажыдып турар. Съездинин шийтпирлерин боттандыры бистин Төрөн чуртувусту улам улуг күчүлүг күрүнө болдурап база демократиянын болгаш социализмнин бүгү лагерин быжыглаарынын херээнге, бүгү делегейге тайбыны быжыглаарынын херээнге улуг салышыкын болур.

Чурттуң улус ажыл-агыйн улам ырай хөгжүлдеринин, ажылчы чоннарын материалдык чаагай амьдыралын болгаш культурулук денеленин өстүреринин программазы беш дугаар беш чыл планынын талазы-биле директиваларда съездинин айткан чүдүлдерин совет улус чангыс эл-сеткилдиг деткип турар. Бо программа эш Сталиннын ажылдап кылганы экономнуг хоойлдарынын ужуру-дузанын, коммунисттик ниитилелди тургузар дугайында эртемге даянып турар. Съездинин бүдүүндө парлаан И. В. Сталинның «СССР-де социализмнин экономнуг проблемалары» деп генийлик чаа ажылы марксисчи-ленинчи теорияга, бистин бүгү практиктиг ажыл-чорудулгавыска улуг ужуру-дузалыг. Бо сталинчы ажылдын идеялары коммунизм тилелгезинче бурунгаар орутуу чыбыдып турар.

Коммунисттик партиянын XIX съездинин шийтпирлерин, эш И. В. Сталинның чугаазын өөренишпаан, совет улус беш чыл планын чүгүлө күөседиринге эвес, харын база ажыр күөседиринге бүгү-ле чүдүлдерин кыларына бодунун шийтпирлерин меделеп турар. Оларнын өстөрүн бистин Төрөн чуртувус дээш, коммунисттик партия дээш чоргалдык патриоттук сагыш-сеткил-биле, бистин тилелгелеривистин тургу-

зукчузу эш Сталинга изиг ынакшылдык болгаш бердингенин сагыш сеткил-биле синниккен.

Москваың И. В. Сталин аттыг автомобиль заводунун сурагылгы дарганы Михаил Ушкаловтуң чугаазаны болза,—бис эки ажилдаан тутум-на, бистин Төрөн чуртувус коммунизмни дүрген тургузар. Эш Сталинның чугаазы совет улуска чаа күштү берип турар. Сталинчы беш чыл планын күөседиринин болгаш ажыр күөседиринин херээнге эки салышыкыны кириер төлээде, бүдүрүлгө бүгү хөрөңгилерин шимчээшкинге кириер бис!

Совет тараачынын сеткил-сагыжынын утказын Могилов областың «Октябрь» көдээ ажыл-агый артелини колхозчузу эш Чесноков эки илереткен.

— Партия, чазак, төрөн эш Сталин бистин, бөдүүн кижилерин дугайында улуг сагыш салып турарын билбешпаан, чурттаары болгаш ажилдаары өөрүнчүг. Партиянын XIX съездин беш дугаар беш чыл планынын талазы-биле бодунун директиваларында биске байлакшылче орутуу айткан.

Бистин партияныстын күжү калбак масса-биле оон хан-дамьрдан харылзаазында база улустун ёзулуг партиязы болуп турарында, оон политиказы улустун амьдыралчы эрге-ажыын харылап турар. Партиянын болгаш улустун бүгү-ле ханы харылзаазы коммунисттик тургузуушкунга улам ырай чедилешкенин үнденин болуп турарында. Алдарыг түдүшкүлөр-биле бүргетинген Ленин—Сталинның партиязынын тугу бедик көдүртүнген болгаш бистин улусту бурунгаар, коммунизмни тилелгезинче кыйгырып турар.

Беш чыл планынын салган сорулгалары партия, совет, ажыл-агый, профивилел, комсомол организацияларына улуг негелдерин тургузуп база четпестерни дүрген чылдарынын сорулгалы-биле бистин организацияларывыстын ажылында четпестерин калбак шүгүмчүленин хөгжүтүшпаан, чаа беш чыл планын күөседиринге болгаш ажыр күөседиринге ажылчы чоннарын калбак массазын мобилизастарын оларга хүлээдип турар. Чаа беш чыл планын боттандырамынче социалисттик чарыштын улуг күжү угланган турар ужурулук. Тилелге кажан-даа боду чедип келбе, оон күженишкенин демисел-биле, бистин орувууска таваржыр моондактарын болгаш бергелерин ажып эрттип тургаш чаалап алыр деп эш Сталин өөредип турар. Ол болза, партия организацияларынын дайынчы ажыл-чорудулганын улам ырай бедилерин, партиянын херээ дээш демиселге коммунист бурзунун ролон болгаш харысалганы күөседирин негеп турар. XIX съездинин хүлээп алганы партия Уставы—ол болза, организаакчы болгаш мобилизакчы улуг күш. Ол болза, партиянын организаакчы ажылынын чаа, улам бедик денелин көдүрүп турар.

Партиянын XIX съездинин шийтпирлерин чедилешкенин күөседирин хандырап төлээде, партиянын организаакчы болгаш партияжи-политиктиг ажилдарын денелин улам бедик көдүрери, чер-черин партия организацияларынын ажыл-чорудулганында четпестерин шийтпирин-биле илередири болгаш чылдады эң чугула. Шүгүмчүлө болгаш бот-шүгүмчүлө—четпестер-биле демиселге партиянын солтунмасы чепсээ. Ол болза, партиянын быжыглап, оон дайынчы ажыл-чорудулганын бедилди, оон масса-биле харылзаачын калбартып база ханыладып, коммунисттерин болгаш бүгү ажылчы чоннарын чогаалдыкчы идекейин хөгжүдүп турар. Партия

организациялары шүгүмчүлөдди болгаш адаандан өрү шүгүмчүлөдди улам калбартыр керек.

Партиянын шийтпирлерин амьдыралга чайгылыш чокка чорударын хандырып турар эң чугула чүд болза, партиянын болгаш күрүненин чурумун бүгү талазы-биле быжыглаары, кадрларын шийлгезинин херээн, күөселденин хыналдазын экижидери болур. Бистин Төрөн чуртувустун эрге-ажыктарын чайгылыш чокка сагыры, партиянын болгаш чазактын шийтпирлеринин күөселдери дээш соксаал чок демисежири—партиянын болгаш күрүненин ажилдакчы бурзунун бири хүлээлгези.

Коммунизм тургузуушкунун үндени партия организацияларынын идеологтуг ажылы бири чергенин ужуру-дузалыг. Партиянын идеологтуг ажылы капитализмнин артычыларындан, эрги ниитилелдин айыылдыг аажы-чанчыларын совет кижилерин меделерин аштап-арылаарына чугула ролду ойнаар ужурулук. Хөй-ниги хүлээлгезе массаны бедик меделерин сайыралдыры, ажылчы чоннарын совет патриотизмни болгаш улустарын эң найыралынын ёзуунга, күрүненин эрге-ажынын дугайында сагыш-салышыкынын ёзуунга, кижизидери, совет кижилерин эң эки шынарын—бистин херээвистин тилелгезинге бүзүрелдин, кандыг-даа бергелерин ажып эрттеринге бетенин болгаш оон билерин болбаазы-рангайжыдары моон сонгаар-даа керек.

Партиянын XIX съездинин шийтпирлерин, эш Сталинның төөгүлүг чугаазы, социализмден коммунизмге шийлгезинин оруктарынын дугайында оон генийлик өөредип совет улусту коммунисттик тургузуушкунун улуг сорулгаларын амьдыралга боттандырамы дээш демиселге соруу кирип турар. Бистин чуртувустун улусгары коммунизм тургузуушкунунуң сталлнчы программанын улуг көдүрүлүшкүн-биле деткивишаан, коммунисттик партиянын, оон ленинчисталинчы Төп Комитетин долгадыр, улуг башкы болгаш баштыгыч чынак Сталинны долгадыр улам-на сырый катыжып турарлар.

Партиянын XIX съездинин сонгааны Төп Комитет байлак дуржулга-биле болгаш коммунисттик тургузуушкунун сталинчы эртем-биле чепселгенгн съездинин шийтпирлерин күөседир талазы-биле ажылче кирипкен. Төп Комитет—коммунизм дээш демиселге совет улустун организаакчы болгаш соруу кирипкени болуп турар бистин улуг партияныстын дайынчы штабы. Төп Комитет эш Сталинның башталгазы-биле бистин чуртувустун улуг сорулгаларын боттандырамын чедилешкенин хандырап дээрзин партия билр. Бистин мерген угаанын удуртукчу-вус, башкывыс, баштыгычыс болгаш эживис эш Сталинның удуртулгазы-биле совет улус чаа амьдыралды тургузуп база чогаалдып турарын билери магалыг болгаш өөрүнчүг, оон чырык угааны, күчүлүг күзели, кижиге кызыгаар чок ынакшылы чаа тилелгелеринин үнденин, партиянын XIX съездинин тургусканы коммунисттик тургузуушкунун сорулгаларын чедилешкенин шийтпирлеринин үнденин.

Ленин—Сталинның партиязы бодунун тилелгелиг туугун бедик көдүрүшпаан, улуг сорулгалары—бистин чуртувуска коммунисттик ниитилелди тургузарын боттандырамынче совет улусту идегелди аппарат чоруур.

Өлүм чок Ленинның туугуну ада-биле, Сталинның мерген удуртулгазы-биле коммунизмни тилелгезинче бурунгаар! («Правданың» мурунуку чүүлүндөн).

Улуг Волганың тудуунда

кыпсыкчыларына удур демиселче кыйгырып турар—деп эң күчүлүг чер кастыгар машинаның мастери Г. П. Вовша чугаалаан. —Партиянын съездинин ажылы кичээнгейли-биле дыннап, номчуп турган мен. Съездинин шийтпирлерин бистерни чаа-чаа күш-ажылчы маадырлыг чорукче соруу кирип турар. Партиянын съездинин төлөвилээни улуг программаны дүрген боттандырамы-биле ажылдакчанчыг-дыр. Коммунизмниң улуг

тудуларынын киржикчи болганы-биле бистер шуптувус аас-кежиктиг бис—деп анык ажылчын М. Ободов чугаалаан. Улуг тудууну суг механизаторлары партиянын XIX съездинин материалдарын изин-биле деткивишаан, чылдың программанын хуусаа бетинде, Сталинчы Конституциянын хүнунге чедир доозар деп төлөвилеп турар.

(СЭТА).

Өлүм чок Лениннин туугуну ада-биле, Сталинның мерген удуртулгазы-биле коммунизмни тилелгезинче бурунгаар!

ТК-ның күүсекчи органнарын Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязынын Төп Комитетинин пленумундан сонгааны

1952 чылдың октябрь 16-да Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязынын чаа сонгутурган Төп Комитетинин пленуму болган.

1) Пленум ТК-ның Президиумун моон дараазында составтыг кылдыр сонгаан: эштер Сталин И. В., Андрианов В. М., Аристов А. Б., Берия Л. П., Булганин Н. А., Ворошилов К. Е., Игнатев С. Д., Каганович Л. М., Коротченко Д. С., Кузнецов В. В., Куусинен О. В., Маленков Г. М., Малышев В. А., Мельников Л. Г., Микоян А. И., Михайлов Н. А., Молотов В. М., Первухин М. Г., Пономаренко П. К., Сабуров М. З., Сулов М. А., Хрушев Н. С., Чесноков Д. И., Шверник Н. М., Шкирятов М. Ф.

Президиум кежигүннеринге кандидаттар: эштер Брежнев Л. И., Вышинский А. Я., Зверев А. Г., Игнатов Н. Г., Кабанов И. Г., Косыгин А. Н., Патоличев Н. С., Пегов Н. М., Пузанов А. М., Тевосян И. Ф., Юдин П. Ф.

2) Пленум ТК-ның Секретариатын моон дараазында составтыг кылдыр сонгаан: эштер Сталин И. В., Аристов А. Б., Брежнев Л. И., Игнатов Н. Г., Маленков Г. М., Михайлов Н. А., Пегов Н. М., Пономаренко П. К., Сулов М. А., Хрушев Н. С.

3) ТК-ның пленуму КПСС-тиң ТК-зынын чанында Партийки Контроль Комитетин Даргазына эш М. Ф. Шкирятовту бадытлаан.

Төп Ревизия Комиссиязында

1952 чылдың октябрь 16-да Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязынын Төп Ревизия Комиссиязынын хуралы болган.

Төп Ревизия Комиссиязы Комиссиянын Даргазына эш П. Г. Москатовту сонгаан.

ТЕЛЕГРАММА

Совет Социалисттик Республикаларның Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш И. В. СТАЛИНГА

Эш Дарга!
Кыдат Улус Республиканың чарлап тургустунганындан бээр үш чыл болган оон таварыштыр Силерниң байыр чедирип, амыр менди айтырганыңар дээш кыдат улустун, Кыдат Улус Республиканың Чазанын болгаш мээң бодумун мурумдан Си-

лерге чүректин ханызындан өөрүп четиргеними илередирин, а ол ышкаш ийи чурттарны—Кыдат биле СССР-ниң аразында улуг бузулбас найыралы хүн-бүрү быжыгар болгаш хөгжүүрүн күзээлми илередирин менээ чөпшээрер көрүнер.
МАО ЦЗЕ-ДУН.

ТЕЛЕГРАММА

Совет Социалисттик Республикаларның Эвилелиниң Даптыкы Херектер Министри эш А. Я. ВЫШИНСКИЙГЕ

Кыдат Улус Республиканың чарлап тургустунган хүнунден бээр үш чыл болган оон таварыштыр найыралдыг байыр чедирип, амыр менди айтырга-

ныңар дээш мээң ак-сеткилди өөрүп четиргеними хүлээп алырарны Силерден диледим, эш Министр!
ЧЖОУ ЭНЬ-ЛАЙ.

ТЕЛЕГРАММА

Совет Социалисттик Республикаларның Эвилелиниң Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы эш Н. М. ШВЕРНИККЕ

Герман улустун национал байырлары—Герман Демократтыг Республиканың тургустунганынын үш чыл оон таварыштыр чүректин ханызындан байыр чедиргениңер дээш Силерге, ол ышкаш Совет Социалисттик Республикаларнын Эвилелиниң Дээди Совединиң Президиумунга, Герман Демократтыг Республиканың бүгү ажылчы чонунун болгаш бүгү Германиянын тайбынга ынакшылдыг чонунун мур-

нундан өөрүп байырлаанывысты илеретим. Герман Демократтыг Республиканың социалисттик тургузуушкунун болгаш чангыс аай чорук база тайбын керээ дээш герман улустун демиселин ак сеткилди найырал-биле деткип турар тайбынга ынакшылдыг совет улус болгаш оон чааа-биле эңне сырый харылзаалынын бүгү герман улус меделер билп турар.

ВИЛЬГЕЛЬМ ПИК.

ТЕЛЕГРАММА

Совет Социалисттик Республикаларның Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш И. В. СТАЛИНГА

Герман Демократтыг Республиканың тургустунганынын үш чыл оон холбаштыр немец улуска, Герман Демократтыг Республиканың чааанга болгаш менээ Силерниң байыр чедирип, амыр менди айтырганыңар дээш бүгү тайбынга ынакшылдыг немецтерин мурундан, Герман Демократтыг Республиканың Чазанын мурундан болгаш бодумун мурумдан Силерге чүректин ханызындан өөрүп четиргеними илередирин чөпшээрер көрүнер, ханы хүндүткелдиг эш Сталин.

немец улус болза, Совет Эвилелиниң улустун Герман Демократтыг Республикага, оон чааанга болгаш чонунга көргүзүп турар идегелиниң чаа болгаш улуг херечини кылдыр көрүп турарлар. Ол идегел дээш, немец улустун тайбын тургузуку ажылына Герман Демократтыг Республикага оон чангыс аай, хамаарышпас, демократтыг, тайбынга ынакшылдыг Германия дээш демиселинге доктаамал көргүзүп турар ак сеткилдиг деткимчези дээш бүгү ёзулук патриоттар хүндүлүг эш Сталин Силерге болгаш улуг совет улуска өөрүп четирип тур. Немец улус бодунун чөптүг демиселин тилелгелиг доостурунга чедир могаг чокка болгаш аяда улуг күш-биле үргүлчүлээр.

ОТТО ГРОТЕВОЛЬ.

ТЕЛЕГРАММА

Совет Социалисттик Республикаларның Эвилелиниң Даптыкы Херектер Министри Дээрги А. Я. ВЫШИНСКИЙГЕ

Герман Демократтыг Республиканың тургустунганынын үш чыл оон таварыштыр Силерниң ак сеткилди байыр чедирип, амыр менди айтырганыңар дугайында Силерге бодумун чүректин ханызындан өөрүп четиргеними илередир алдар хүндүлүг болдум хүндүлүг дээрги Министр, чангыс аай хама-

арышпас демократтыг болгаш тайбынга ынакшылдыг герман күрүнени тургузар дээш немец улус Совет Эвилелиниң улусту-биле быжыг үзүлбөс харылзаага могаг чок ажилдаарлар.
ГЕОРГ ДЕРТИНГЕР,
Герман Демократтыг Республиканың Даптыкы Херектер Министри.

1951—1955 чылдарда ССРЭ-ниң хөгжүлдээнин бешки беш чыл планының талазы-биле партияның XIX съездизиниң директивалары Нүрпанның Даргазы эш М. З. Сабуровтуң илеткелиниң талазы-биле ВВП(6)-НИҢ XIX СЪЕЗДИЗИНИҢ РЕЗОЛЮЦИЯЗЫ (Чаңгыс үн-биле бадылаан)

Дерткү беш чыл планының чедишикинниң куусеткени болза, улус ажыл-агыйның бүгү адырларының улам көдүрлүшкүнүн, улустун материалдыг чаагай байдалынын, кадык камгалаалынын болгаш культурулуг денеленин улам ынай өздүдизин хандырып турар чаа беш чыл планын хүлээп алыр арганы берип турар.

I. Үлетпүр талазы-биле

1. Үлетпүрүн бүтү-ништи продукциязынын чылда ортумак темпизин 12 хуу хире өстүрүп тургаш беш чыл дургузунда үлетпүр бүдүрүлдээнин денеленин бедирин 70 хуу хире доктаадыр. Бүдүрүлдө чепсек-херекселдериниң бүдүрүлдээнин («А» бөлүктүн) өзөр темпизин 13 хуу хемчегге болгаш херектел чүүлдериниң бүдүрүлдээнин («Б» бөлүктүн) өзөр темпизин 11 хуу кылдыр доктаадыр.

2. Үлетпүр продукциязынын чугула хевирлериниң бүдүрүлдээнин өздүдизин 1950 чыл-биле денизерге 1955 чылда моон адаанда хемчеглерлиг болур деп көөр:

Шой	76 хуу
Кап	62 хуу
Прокат	64 хуу
Хөмүр даш	43 хуу
Нефть	85 хуу
Электрэнергия	80 хуу
Бүс турбиналары	2,3 катап
Гидротурбиналары	7,8 катап
Бүс котёлдары	2,7 катап
Металлургиянын дерилдизи	85 хуу
Нефть аппаратуралары	3,5 катап
Демир кестирер улуг станоктар	2,6 катап
Автомобильдер	20 хуу
Тракторлар	19 хуу
Кальцийиткен сода	84 хуу
Каустиктиг сода	79 хуу
Минералдыг удобриелер	88 хуу
Синтетиктиг каучук	82 хуу
Цемент	2,2 катап
Чазаның ыяжынын сөөртүлгези	56 хуу
Саазын	46 хуу
Хөвөң-саазын пестери	61 хуу
Дуктен-кылган пестер	54 хуу
Хөм идиктер	55 хуу
Хоюг чигир	78 хуу
Эйт	92 хуу
Балык	58 хуу
Мал саржаа	72 хуу
Үнүш үзү	77 хуу
Консервалар	2,1 катап

3. Үлетпүр бүдүрүлдээнин улам ынай көдүрүшкүнүнүн планын өзүгээр үлетпүрге күрүениң капитал салышыкынын 1946—1950 чылдар-биле денизерге 1951—1955 чылдарда 2 катап хире улгатырар. Чаа бүдүрүлгелерин болгаш агрегаттарын ажалдадып кирири-биле кады, ажалдап турар бүдүрүлгелерин реконструкциялап, чаа дерилдизин тургузуу, бүдүрүлгени механизастап, интенсификастап база технологтуг чорудулгаларын экижидип тургаш, ол ажалдап турар бүдүрүлгелерин күчүлдерин улгатырар хандырыр. Эң биче чарыгдаларын үндүрүп тургаш, бар турар бүдүрүлгө черлерин калбартыр чорукту бүдүрүлгө улгатырарынын эң чугула курлавырлары кылдыр ажыглаар. Металлургия бүдүрүлгелериниң, электри станцияларынын, нефть болбаазырадыр заводтарын болгаш хөмүр даш шахталарынын тудуушкунунга, үлетпүрүн ол адырларын чугула хөгжүлдээнин чыл тутум хандырыр дээш артыкшылыг мөөн-нөшкүннүн тургузар.

Ажыктыг эвес болгаш дендин ырак сөөртүлгелерин узуткаар сорулга-биле чиг-этиң болгаш оттулар чүүлдериниң үнер дөстөрине үлетпүрүн улам-на чокушаладыр барымдалаш үлетпүр бүдүрүлгелерин чаа беш чылда тудуушкунун география талазы-биле таарыштыр тудар чорукту экижидерин хандырыр.

4. Кара металлургия талазы-биле кара металлургия бүдүрүлдээнин улам өстүрерин-биле чергелештир прокаттын ковар хевирлериниң ассортиментин калбартыр болгаш бүдүрүлдээнин элээн улгатырар, ылангы кылын калбак каңдын бүдүрүлдээнин 80 хуу хире, үрмөк сөртүг каңын болгаш катан-каңын—2,1 катап, база ладарбас калбак каңын—3,1 катап көвүдөдир. Прокаттын камналгалыг хевирлериниң болгаш сомналгаларынын бүдүрүлдээнин хөгжүдөр.

Машина тудуушкунунга херектел тускай каңдын болгаш эвдирлишининиң бүдүрүрүн көвүдөдир болгаш оларнын шынарын экижилер.

Металлургия бүдүрүлгелериниң ажалдап турар күчүлдерин ажыглаар чорукту улам экижидерин хандырыр. Металлургия чорудулгаларын интенсификастаар, металлургия агрегаттарын болгаш кара металлургиянын бүдүрүлгелерин хөй күш кирер ажалдарын автоматчадыр болгаш механизастаар ажалдарын күштөлдөдөр.

Дерткү беш чыл планы-биле денизерге бешки беш чыл планында бүдүрүлдө күчүлдерин ажалдап кириер чорукту шой талазы-биле 32 хуу хире, каң—42 хуу, прокат—2 катаптан эвээш эвес, кокс—80 хуу болгаш демир руданын—3 катап хире көвүдөдир.

Мурнуу чүк, Урал, Сибирь, Төп болгаш Соңгу-Барың чүк районнарынга кара металлургия үлетпүрүн хөгжүдөрүн-биле чергелештир. Закавказиениң районнарында металлургия үлетпүрүн улам ынай хөгжүрүн хандырыр болгаш Керел-Фин республикада демир-руданын бар черлеринге төлөвөл-шүнчигел ажалдарын чорудар.

Улуг эвес хемчээлдиг катап хайыдырар металлургия заводтарын тудуп тургаш, чурт үлетпүрүнүн системезинга кара металлургия бүдүрер чорукту хөгжүдөрүн көөр.

5. Өнүгү металлургия бүдүрүлдээнин элээн калбартыр. Беш чыл дургузунда бүдүрүлдээнин барык-ла дараазында хемчээлдерге улгатырар: арыгла-

Ону өзүгээр 1951—1955 чылдарда ССРЭ-ниң хөгжүлдээнин бешки беш чыл планының талазы-биле моон адаанда директиваларын партиянын Төп Комитетинде болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлдеинге бээри чугула деп Совет Эвилелинин Коммунисттиг партиязынын XIX съездизи санал тур.

тыгнан чести—90 хуу, коргулчуну—2,7 катап-алюминийни—2,6 катаптан эвээш эвес, цинкин—2,5 катап, никельди—53 хуу болгаш оловону—80 хуу.

Даг ажылдарын болгаш хөй күш кирер ажылдарын механизастаар, бүдүрүлдениң чорудулгаларын автоматчадыр болгаш интенсификастаар, рудалар-дан металлдарын комплексилги ылгап алырып бедидер дээди маркаларын металлдарын бүдүрүр үндүрерин улам ынай өздүдизин хандырыр, ажалдап турар бүдүрүлгелерин күчүлдерин ажыглаарын дыка калбартыр болгаш экижидер база чаа-чаа бүдүрүлгелерин тургузар.

6. Электрофикация талазы-биле улус ажыл-агыйын өзүп турар негелделерин болгаш чоңуң чурт-талга херектелерин улам долу хандырыр болгаш энергетиктиг системаларга курлавырларын улгатырар сорулга-биле электри станцияларынын күчүлдерин неместир өстүрериниң бедик темпизин хандырыр.

Чылыг күжү-биле ажалдаар электри станцияларынын талазы-биле бир дугаар ээлчегде ажалдап турар бүдүрүлгелерин калбартыр хандырып тургаш, беш чылдын дургузунда электри станцияларынын ништи күчүзүн барык ийи катап, ыңчаарга гидроэлектростанцияларынын—үш катап улгатырар. Улуг-улуг гидроэлектростанцияларын, оон иштинде Куйбышевтин 2100 муң киловаттка база ол ышкаш Каманың, Горькийниң, Мингечаурнун, Усть-Каменогорскниң болгаш оон-даа эске нийтээ-биле 1916 муң киловатт күчүлүг гидроэлектростанцияларын ажалдап кириер. Куйбышев — Москва-ның электри дамчыдар шугумунун тудуун боттандыра болгаш ажалдадып кириер.

Сталинградтын, Каховканың болгаш Новосибирскиниң гидроэлектростанцияларынын тудуушкунун калбартып, чаа улуг-улуг гидроэлектростанцияларын тудуушкунун эгелээр: Волгада Чебоксарынын, Камада Воткинниң, Иртышга Бухтарминскиниң болгаш оон-даа эскелерини.

Чик өрткитки электри энергиязынын болгаш чиг-этиң чер-черде үнер дөстөрине үндөзүлөш алюминийнин, химиянын, даг-руданын болгаш үлетпүрүн эске-даа адырларын хөгжүдөрүн-биле Ангара хемниң энергетиктиг курлавырларын ажыглаар талазы-биле ажалдап эгелээр.

Мурнуу чүктүң, Уралдын, Кузбастын электри хандырылганын шыгызы-биле экижидер сорулга-биле ол районнарда чылыг күжү-биле ажалдаар районнар болгаш заводтар электри станцияларынын күчүлдерин дыка өзөрин хандырыр. Хоорайларын болгаш районнарын электри херектелдерин хандырыр, улуг-улуг электри станцияларынын тудуушкунун чорудары-биле чергелештир, улуг эвес болгаш ортумак электри станцияларынын тудуушкунун боттандыраар.

Улам ынай индустриализациянын сорулгалары-биле холбаштыр Литва ССР-ге, Латвия ССР-ге болгаш Эстон ССР-ге электри энергиязын ажалдап үндүрерин 2—2,5 катап улгатырарын хандыраар. Нарваың гидроэлектростанциязын, Риганың чылыг күжү-биле ажалдаар электроцентралын тудар болгаш Каунастың гидроэлектростанциязын тудуушкунун калбартып чорудар. Прибалтикага гидроэлектростанцияларынын тудуушкунун талазы-биле төлөвөл-шүнчигел ажалдарын чорудар.

Хоорайларын болгаш үлетпүрлүг бүдүрүлгелериниң калбак төлөпфикациязын боттандыраар дээш чылыг күжү-биле ажалдаар электроцентраларын болгаш чылыг күжү-биле ажалдаар электри четкилериниң тудуушкунун хандыраар.

Электри станцияларынга бүдүрүлдениң чорудулгаларын автоматчадыр калбаа-биле ажыглаарын боттандыраар. Районнарын гидроэлектростанцияларынын бүрүн автоматчадылганын доозар база ол ышкаш энергетиктиг системаларга телемеханизацияны негелдериңге эгелээр кирер.

7. Нефть үлетпүрүнүн хөгжүлдээнин бедик темпизин хандыраар. Далайларда нефть үнер черлерге нефть тыварын улам ынай хөгжүдөрүн көөр.

Нефть тывыжынын төлөвөленин өздүдизин өзүгээр нефть болбаазырадыр үлетпүрүн хөгжүлдээнин хандыраарда нефть болбаазырадыр заводтарын нефть продуктулары херектел турар районнарже чокушаладыр.

Нефть болбаазырадылганын улам ханыладыр болгаш нефть болбаазырадыр ажалдап-даа турар, ажылдалга чаа кириер-даа заводтарынга кылар нефть продуктуларынын үнүжүн дыка улгатырар деп көрбүшөөн. нефтиниң баштайгы болбаазырадылганын заводтарын күчүзүн беш чыл планынын дургузунда 2 хире катап болгаш чиг нефтини крекингилээрин—2,7 катап улгатырар.

Кылымал суук оттулар чүүлүн бүдүрүлдээнин хөгжүдөр.

Магистральдыг нефть дамчыдылгаларынын болгаш нефтини база нефть продуктуларын ажаар саваларын тудуушкунун болгаш ажалдадып кириерин элээн хемчээлдерге улгатырар.

8. Газ үлетпүрүнүн улам ынайгы хөгжүлдээнин хандыраар. Бойдуз газынын болгаш нефть-биле кады үнер газтын тывын база ол ышкаш хөмүр даштан болгаш сланцтардан газ бүдүрүлдээнин беш чыл дургузунда 80 хуу хире улгатырар. Газты, амыл-радын херектелдеринге ажыглаарын, ону автомобильдин оттулар чүүлү кылдыр херектелерин болгаш газтан химиктиг продуктуларын алырын калбартыр.

Эстон ССР-ге сланцтардан кылымал газ бүдүрерин барык 2,2 катап улгатырар, Кохта-Ярва — Тал-

линниң газ дамчыдылганын тудуушкунун доозар болгаш ажалдадып кириер.

9. Кокс кылырынга херектел хөмүр даштын тывыжын беш чыл дургузунда 50 хуудан эвээш эвес улгатырып тургаш, хөмүр даш үлетпүрүнө ол хөмүр даштын тывыжын дыка дүргөн өстүрерин көөр.

Хөмүр дашты арыглаарын болгаш брикеттээрин элээн калбартып тургаш, хөмүр даштын шынарын экижидер; хөмүр дашты арыглаарынын өздүдизин беш чыл дургузунда барык 2,7 катап хандыраар.

Хөмүр даштын черлерин кызып ажылдарынын аргаларын үргүлчү экижидер. Хөмүр даш үлетпүрүн комплексилги механизастаар, техника-биле улам чаартып чепсеглээр болгаш күш-ажылдыг бүдүрүлгүнүн өздүдизин хандыраар дээш дагың чаа-чаа машиналарын болгаш механизмиерин калбаа-биле негелдериң. Хөмүр даш тывыжынын эң-не хөй күш кирер чорудулгаларын, бир дугаар ээлчегде лаваларга хөмүр дашты оваалай төгерин, хөмүр дашты болгаш белеткел ажалдарын чорудуп турар үеде даштарын чүдүрерин механизастаарын бүгү хемчеглер-биле хөгжүдөр база ол ышкаш лаваларын быжылдарынын механизастаан аргаларын калбаа-биле негелдериң.

Дерткү беш чыл планынга дөмөйлөөргө хөмүр даш шахталарынын күчүлдерин ажалдаашкына кириерин барык 30 хуу улгатырар.

Торф тывыжынын өздүдизин беш чыл дургузунда 27 хуу хандыраар база ол ышкаш чер-черин хөмүр даштарын тывыжын улам-на ынай хөгжүдөрүн көөр; сланцтарын тывыжын, ылангы Эстон ССР-ге 2,3 катап улгатырар. Сланц химиялыг үлетпүрүн хөгжүлдээнинге үндөзүлөш кылымал суук оттулар чүүлүн бүдүрүлдээнин Эстон ССР-ге беш чыл дургузунда 80 хуу хире улгатырар.

10. ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйынын бүгү адырларынга чаа күштүг техниктиг депшилегин үндөзүн болур машина тудуушкунунун хөгжүлдээнин бедик темпизин боттандыраар көөр. Машина тудуушкунун болгаш металл кылырынын продукциязын бүдүрүр үндүрерин беш чыл дургузунда 2 хире катап улгатырар.

Электри станциялары, кара болгаш өнүгү металлургиянын бүдүрүлгелерин, нефть болбаазырадыр болгаш кылымал суук оттулар чүүл бүдүрер талазы-биле заводтарын химиктиг үлетпүрүн тудуушкунун дерилдизи-биле бүрүн хандыраарын машина тудуушкунунун онза чугула сорулгазы деп санаар. Гидравликтик болгаш бус күжү-биле ажалдаар турбиналары, генераторларын, седик вольтууг аппаратураны болгаш улуг-улуг гидравликтик база чылыг күжү-биле ажалдаар электри станцияларга, металлургиянын, нефть болбаазырадыр болгаш эске-даа заводтарга херектиг башкарылганын ыңы-бүрү приборларын, улуг-улуг станоктарын болгаш дарганналга-тапталганын дерилдизин чугула санын кылдыр бүдүрүп хөгжүдөр.

Беш чылдын дургузунда прокаттыг дерилдизиниң бүдүрүлдээнин 2 катаптан ажык, бедик нарын станоктарын 2 хире катап, аар дарганналга-тапталга машиналарын—8 катап, башкарылганын болгаш контрольдун, автоматканын болгаш телемеханизациянын приборларын 2,7 хире катап улгатырар. Химиктиг дерилдизин бүдүрүлдээнин өздүдизин беш чыл дургузунда 3,3 хире катап кылдыр доктаадыр. Хөй чүк чүктээр дизельдиг база ол ышкаш газ генераторлуг автомобильдерин үндүрүлдээнин элээн улгатырар.

Далайын флотунга херектиг чүк судноларын болгаш танкерлерин бүдүрүр үндүрерин 1950 чылга дөмөйлөөргө 1955 чылда 2,9 хире катап, хемниң пассажир судноларын—2,6 катап болгаш балык тывыштыг флотка херек судноларын—3,8 катап бедидер.

Машина тудуушкунунун улам ынайгы хөгжүлдээнин хандыраар: Литва ССР-ге — судно тудуушкунун, трубина тудуушкунун, электромашина тудуушкунун болгаш станок тудуушкунун; Латвия ССР-ге — электри машиназынын тудуушкунун, станок тудуушкунун болгаш судно тудуушкунун; Эстон ССР-ге — судно тудуушкунун электри машиназынын тудуушкунун.

Көдүрүлгө транспортын дерилдизиниң, хөй күш кирер ажалдарын механизастаар машиналарын, тудуг материалдары бүдүреринге херек комплектиг дерилдизиниң болгаш чик база аш-чем үлетпүрүнүн адырларынга херектиг автоматтыг дерилдизиниң бүдүрүлдээнин дыка өздүдизин хандыраар. Чаа аргыла станоктарынын бүдүрүлдээнин бедидер.

Ыш белеткелениң, целлюлоза саазынын, ыш дилериниң болгаш ыш болбаазырадыр үлетпүрүн херектиг бедик бүдүрүлгүлүг машиналарын болгаш дерилдизиниң бүдүрүлдээнин хөгжүдөр.

Чаа машиналарын конструкцияларда шынарын экижитишсаан, оларнын дензизин чигелдерин чедиң алыр.

1951—1955 чылдарда дерилдизиниң эң-не чугула хевирлерин үндүрериниң талазы-биле даалгаларын күчүсөдир сорулга-биле, энергетиктиг машиналар тудуушкунун, прокаттыг дерилдизиниң чаа заводтарын тудар болгаш ажалдадып кириер база ажалдап тудар заводтарын реконструкциязын доозар, прокаттыг дерилдизин турбиналар болгаш котёлдар бүдүрериниң талазы-биле чаа-чаа заводтарын тудуушкунун эгелээр;

нефть аппаратуразын, көдүрүлгө транспорт дерилдизин болгаш тудуг материалдарынын үлетпүрүн херектиг комплектиг дерилдизин бүдүрүр үндүрериниң талазы-биле ажалдап турар бүдүрүлгелерин калбартыр болгаш чаа бүдүрүлгелерин ажалдадып кириер;

улуг-улуг станоктарын, дарганналга-тапталга машиналарын база ол ышкаш нарын хемчекчи приборларын болгаш технологтуг чорудулгаларын автоматтыг башкар приборларын бүдүрүр үндүрериниң талазы-биле бар турар бүдүрүлгелерин элээн калбартыр болгаш чаа бүдүрүлгелерин ажалдадып

кириер.

11. Химия үлетпүрүнө нефть газтарын ажыглап тургаш каучук бүдүрүлдээнин бүгү хемчег-биле хөгжүдөрүнче онза сатып салышаан, минералдыг удобриелерин, соданы болгаш синтетиктиг каучукту бүдүрүр үндүрериниң эң-не бедик темпизин хандыраар.

Пластиктиг массаларын, будуктарын, кылымал торгуга херектиг чиг-этиң бүдүрүлдээнин улгатырар болгаш эске-даа химиктиг продуктуларын ассортиментин калбартыр. Өнүгү металлдарын солукчулары синтетиктиг материалдарын бүдүрүлдээнин хөгжүдөр.

Аммиактын, күгүрлүг кислотанын, синтетиктиг каучуктуң, синтетиктиг спиртин, соланың, минералдыг удобриелериниң, ылангыда оларнын гранулап каан хевирлиниң база көдээ ажыл-агыйын үндүрериниң хоралкычылары-биле демиселдиң химиктиг чүүлдериниң талазы-биле бүдүрүлдө күчүлдерин улгатырарын көөр.

Эстон ССР-ге суперфосфат бүдүрүлдээнин организаастаар болгаш Литва ССР-ге суперфосфаттыг завод тудуушкунун эгелээр.

Минералдыг удобриелериниң бүдүрүлдээнин чугула хөгжүлдээнин чыл тутум-на хандырып турар минералдыг удобриелер заводтарынын тудуушкунунга артыкшылыг мөөн-нөшкүннүн тургузар. Ховуларын удобриелериниң фосфат шлактарын бүрүнү-биле ажыглаар.

Үлетпүрүн ыңы-бүрү адырларынын технологтуг чорудулгаларынга бир дугаар ээлчегде кара болгаш өнүгү металлургия, хөмүр даштан, целлюлоза болгаш цемент үлетпүрүнүн газ бүдүреринге килордоту калбаа-биле кириштирер.

12. Улус ажыл-агыйын өзүп турар негелделеринде ыш үлетпүрүнүн хожудаашкынын чок кылыр. Дилген ыш бүдүрүлдээнин улгатырар болгаш бүдүрүлгө база тудугга херектел кезектерин ажалдап кылырын хөгжүдөр. Чуртун эвээш ыштыг районнарында ыш кезер чорукту кызыртыр, хөй ыштыг районнарже, ылангы Соңгу чүктү, Уралдын, Барың Сибирьнин болгаш Керел-Фин ССР-ниң районнарында ыш белеткелдериниң сайгарты базалтыларын калбак хемчээлдиг кылдыр боттандыраар. Ыш белеткелдериниң сезонуг чоруун эвээжээр, ону боттандыраарда механизаста-тыг бүдүрүлдээнин тудуушкунун чаа районнарга чорудуп, оларны доктаамал ажыктын кадрлар-биле хандыраар. Ыш белеткел ажалдарынын комплексилги механизастаашкынын улам ынай хөгжүдөрүн боттандыраар. Ыш белеткелдеринге күш-ажылдыг бүдүрүлгүлүг бедирин хандыраар дээш механизмиер бүдүрүлдээнин болгаш ажалдап организаастаарын экижидер. Ыш белеткелдериниң хөгжүлдээнин чаа районнарынга ыш дилер заводтарын күчүзүн ажалдадып кириер чорукту беш чыл дургузунда мурунку беш чылда киригенинге дөмөйлөөргө 8 хире катап улгатырар.

Саазын, целлюлоза, мебель, шуугай, ыш-химиктиг болгаш гидролиза үлетпүрүнүн бүгү тала-биле хөгжүлдээнин хандыраар. Мебель бүдүрүлдээнин 3 катаптан эвээш эвес улгатырар.

13. Улус ажыл-агыйын өзүп турар негелделерин хандыраар төлөөдө, кол тудуг материалдарынын бүдүрүлдээнин беш чылдын дургузунда 2 катаптан эвээш эвес өстүрерин көөр. тудуг материалдарынын шынарын болгаш ассортиментин калбартыр. Туубу бүдүрүлдээнин 2,3 хире катап, шиферин—2,6 катап, кылайтыр хоюглап каан шилдин—4 катап өзерин хандыраар. Хоорай болгаш үлетпүр тудуушкунун талазы-биле, шлакбөтөнүг болгаш улуг блоктарын бүдүрүлдээнин улгатырып тургаш, депшилегин чаа хана материалдарын улам шийитилги херектел ажыглаар. Тудугу улам ынай индустриализаастаарында иди берип, оон үнениң чиге дип, бажыңнарын база тудугларын архитектуразын болгаш эдилел шынарын экижидип турар керамикадан, гипстен, бетондан болгаш демир-бетондан заводка кылып белеткээр чаа бедик шынарлыг каасталга-шимелдениң тудуг материалдарынын кезектерин болгаш конструкциялары үндүрерин элээн улгатырар. Уралга, Сибирьге, Поволжье районнарынга, Ыраккы Чөөн-чүккө болгаш Ортааки Азияга база ол ышкаш улуг-улуг тудуглар чоруп турар үлетпүрлүг улуг районнарга тудуг материалдарынын өздүдизиниң темпизин ништи ССРЭ-нинге бодаарга дыка бедик кылдыр доктаадыр. Цемент үлетпүрүнүн күчү-шыдалын 2,1 катап хире улгатырар.

14. Массалыг херектел чүүлдерин бүдүрер чорукту өстүрериниң бедик темпизин хандыраар. Чик болгаш аш-чем үлетпүрүнүн продукциязын бүдүрер чорукту 70 хуудан эвээш эвес улгатырар.

Көдээ ажыл-агыйын чиг-эдиниң курлавырларын өстүреринге дүүштүр чик болгаш аш-чем үлетпүрүндө бүдүрүлгелерин, ылангы хөвөң-саазын комбинаттарынын, хөвөң арыглаар заводтарын, кылымал волокно заводтарын, торгу, даараныга трикотаж, алгы болгаш идик кылдыр бүдүрүлгелерин, чигир, саржа хайындар, ногаа кургадыр заводтарын, кондитер, шай, консервы, пиво хайындар, арага кылыр, эйт-балык, саржа кылыр болгаш сыр хайындарын үлетпүрүн бүдүрүлгелерин хөй санын тудуушкунун боттандыраар.

1950 чыл-биле денизерге, 1955 чылдын төнчүзүңгө чедир хөвөң-саазын пестерин бүдүрүр үндүрериниң талазы-биле бүдүрүлдээнин күчү-шыдалын 32 хуу хире, кылымал волокнонун—4,7 катап, идиктин—34 хуу, хоюг чигир үндүрериниң талазы-биле заводтарын күчү-шыдалын 25 хуу, рафинад-чигирини—70 хуу, шайын—80 хуу, үрезинден саржа болбаазырадыр талазы-биле саржа шүүп арыглаар заводтарын күчү шыдалын—2,5 катап, ногаа кургадыр заводтарын—3,5 катап, балык, ногаа болгаш чимис консерваларын бүдүрер заводтарын база—40 хуу, соодулга саваларынын болгаш балык доңурар соодулга флотунун—70 хуу, эйт комбинаттарынын—40

(Улангызы 3-кү аринда)

1951—1955 чылдарда ССРЭ-ниң хөгжүлдезиниң бешки беш чыл планының талазы-биле партияның XIX съездинин директивалары

(Эгези 2-ги арында).

хуу, сыр хайыдыр заводтарын—2 катап, сүт консервы заводтарын—2,6 катап, кургаг сүтүң—2 катап, тыртпаан сүт продукциязынын — 60 хуу улгатырар.

Аыш-чем болгаш үлетпүр барааннарын ажылдап үндүрер талазы-биле бүдүрүлгенин чорудулгаларын автоматчылар болгаш механизастаар чорукту калбартып непередир.

Балык курлавырларын көвүдөдир сорулга-биле, ылангыя чурт иштинин сугларына балык өстүрер улуг ажылдарын чорударын боттандыраар.

Беш чылдын дургузунда балык тударын Литва ССР-ге 3,9 хире катап, Латви ССР-ге—80 хуу, Эстон ССР-ге—85 хуу улгатырар. Ол республикаларга балык болбаазырадыр ажылдап турар бүдүрүлгелерин калбартып болгаш чаа бүдүрүлгелерин тургузар.

Массалык хереглелдин аыш-чем болгаш үлетпүр барааннарыннын шынарын болгаш ассортиментинин улам-на экижилерин хандыраар. аыш-чем барааннарын саваларын болгаш үүрмектей шарырын экижилер.

15. Чурт үлетпүрүнүн болгаш тывыш кооперациязынын үлетпүр продукциязынын бүдүрүлгенин беш чылдын дургузунда 60 хуу хире көвүдөдир болгаш бир дугаар ээлчегде калбак хереглелдин барааннарыннын, бажын-балгат болгаш ажил-агыя хереглелин чүүлдеринин, чер-черинин тудуг материалдарынын бүдүрүлгенин улгатырар болгаш үндүрүп турар продукциянын шынарын элээн экижилер. Эвилелдешкен республикаларга чурт үлетпүрүнүн болгаш тывыш кооперациязынын базаларын хөгжүдүр. Чонун чуртталга негелделерин хандыраар талазы-биле чурт үлетпүрүнүн болгаш тывыш кооперациязынын мастерскаяларынын ажылын экижилер. Чурт үлетпүрүн болгаш тывыш кооперациязын чер чер Советтеринден удуртуун күштедилер.

16. Бар турар тудуг организацияларын быжылдарына болгаш калбартырына үндөйлөш тудуг индустриязынын улам ынай хөгжүлдезин хандыраар. база ол ышкаш улуг тудушкунун районнарына чаа тудуг организацияларын тургузар. Кара болгаш өнүгү металлургиянын бүдүрүлгелеринин тудушкунун боттандырып турар аар индустриянын бүдүрүлгелеринин тудуг Министерствозунун, ылангыя чөөн талакы районнарга тудуг организацияларын, электр станцияларынын Министерствозунун болгаш нефть үлетпүрүнүн Министерствозунун тудуг организацияларын, хөмүр даш үлетпүрүнүн Министерствозунун, орук харылазанынын Министерствозунун, химиялык заводтарын тудуунун талазы-биле тудуг

организацияларын база ол ышкаш машина тудушкунунун бүдүрүлгелерин тургузар талазы-биле Министерствонун энергетиктиг болгаш металлургия дерилделеринин, нефть аппаратуразынын улуг болгаш шевергин станок тудуунун аар дарганналгатапталга машиналарынын, көдүрүлгө транспорт дериг-херекселдеринин болгаш судно тургузушкунунун заводтарынын тудушкунун боттандырып турар тудуг организацияларын быжылдар. Тудуунун индустриалдыг аргаларын калбаа-биле непередир.

Металл конструкцияларын кылып үндүрер талазы-биле заводтарын күчүзүн 2 каталтан эвээш эвес улгатырар. Демир-бетоннуг эгелге конструкцияларын кылып үндүрер талазы-биле улуг-улуг заводтарын четчир санныг кылдыр тургузар. Дашты, даш бузундуларын, сайдашты болгаш эленини база ол ышкаш чагяаар бүткен породалардан бүдүн даштарын тывар болгаш ажылдап болбаазырадырынын комплекслиг механизастатынган бар турар районнаан казыг черин калбартып болгаш чаа казыг черлерин механизастаар. Кол тудуг ажылдарын механизастаарын доозар болгаш тудугчун тустус чорудулгаларын механизастаарындан комплекслиг механизастаашкычче шилчирин хандыраар. Беш чыл дургузунда экскаваторларын паркын 2,5 хире катап, скреперлерин болгаш бульдозерлерин—3—4 катап, шимчеп чорур машинаны—4—5 катап улгатырар.

Чагыс-аай төлөвилешкенин калбаа-биле хереглел тургаш тудугга төлөвилелдин херээн экижилер, төлөвилелдин хуусааларын кызыраар болгаш тудугну төлөвилелдер-биле база сметалар-биле чогуур өйүндө хандыраар. Төлөвилел организацияларын мергежилдик кадрлар-биле быжылгаар.

17. Үлетпүрүнүн бүгү-ле адырларына продукциянын шынарын улам ынай дыка бедидерин хандыраар. Улус ажил-агыянын негелделерин дүүшүр продукциянын ховар хевирлеринин болгаш сорттарынын ассортиментинин калбартып болгаш экижилер база бүдүрүлгенин улгатырар. Амгы үениң негелделерин хандырып турар күрүнө стандарттарын шигирептир непередир.

18. Чиг-эт болгаш оттулар чүүлдүн курлавырларынын талазы-биле улус ажил-агыянын өзүп турар хереглелдерин хандыраар сорулга-биле бойдузук чер иштинде байлактарын шинчилээр ажылдарын улам ынай хөгжүдүрер. ажитыг кылымдарын, бир дугаар ээлчегде, өнүгү болгаш ховар металлдарнын, кокстальр хөмүр даштарын, алюминийнин чиг-эдинин, нефтинин, байлактыг демир рудаларынын болгаш үлетпүр чиг-эдинин өске-даа хевирлеринин курлавырларын тыварын хандыраар.

II. Көдээ ажил-агыя талазы-биле

1. Көдээ ажил-агыя талазы-биле кол сорулга болза, көдээ ажил-агыянын бүгү культураларынын дүжүттүүн бедидери, нийтинин малынын продуктулуун дыка өстүрери-биле казы оң баш санын улам көвүдөдир. көдээ ажил-агыя мурнакчы техниканы болгаш агрокультураны непередиринге үндөйлөш, колхозтарнын нийтижиткен ажил-агыянын улам-на быжылгап, хөгжүдүп совхозтарнын болгаш МТС-теринин ажылын экижилди тургаш чер ажылынын болгаш мал ажылынын нийти болгаш бараанын продукциязын көвүдөдир болуп, моон сонгаар-даа хевээр артар.

Чер ажылы улам-на продуктулуг болгаш квалификастатынган апар, ол болза, сайзырангай сизен тарылгалы болгаш шын тарылга ээлчештирилгелиг, техниктиг, мал чемистиг, ногаа культураларынын болгаш картофельдин тарылга шөлдерин бедик улуг дензилги болу бээр.

2. Беш чылдын дургузунда көдээ ажил-агыя продукциязынын бүдүрүлгенин мынчаар көвүдөдир: тараанын нийти дүжүдүн 40—50 хуу, оон иштинде кызылгастың 55—65 хуу, чиг-хөвөн 55—65 хуу, лей-волокну — 40—50 хуу, чигир свёклазын—65—70 хуу, картофель—40—45 хуу, тарымал тоорук—50—60 хуу, виноград—55—60 хуу, такмы—65—70 хуу болгаш сорттук ногаан шай бүрүзү—75 хуу хире.

Дыдыраш-лөнүн, соянын, арахистин болгаш өске-даа үстүг культураларын бүдүрүлгенин көвүдөдир.

Мал чеминин бүдүрүлгенин: сизенин—80—90 хуу, дазыл-чемистиглерин—3—4 катап болгаш силосту—2 катап улгатырар.

Тараа культураларынын бир гектардан дүжүдүн мынчаар бедидер: Мурнуу Украинанын болгаш Соңгу Кавказтын районнарына гектардан 20—22 центнер чедир болгаш сугаттыг черлерде—30—34 центнер чедир; Поволжьеин районнарына—14—15 центнер чедир болгаш сугаттыг черлерге 25—28 центнер чедир; кара хөрзүнүг төп областларга 16—18 центнер чедир болгаш сугаттыг черлерге—30—34 центнер чедир, кара хөрзүнүг эвес куржатга 17—19 центнер чедир; Уралдын, Сибиринин болгаш Соңгу-Чөөн Казахстаннын районнарына 15—16 центнер чедир болгаш сугаттыг черлерге 24—26 центнер чедир; Закавказьеин районнарына 20—22 центнер чедир болгаш сугаттыг черлерге 30—34 центнер чедир; ристин дүжүдүн сугаттыг черлерге гектардан 40—50 центнер чедирер.

Хөвөнүн дүжүдүн бир гектардан мынчаар бедидер: Ортакы Азиянын болгаш Мурнуу Казахстаннын районнарына гектардан 26—27 центнер чедир; Закавказьеин районнарына— 25—27 центнер чедир болгаш Европа талазынын мурнуу районнарынын сугаттыг черлеринге 11—13 центнер чедир болгаш сугат чок черлеринге—5—7 центнер чедир.

Моон адаанда культураларын бир гектардан дүжүдүн мынчага чедир: лей-волокнуу кара хөрзүнүг эвес куржаткы районнарына гектардан—4,5—5,5 центнер чедир болгаш Уралдын база Сибиринин районнарына 4—5 центнер чедир; чигир свёклазын Украин ССР-нин, Молдав ССР-нин болгаш Соңгу Кавказтын районнарына гектардан 255—265 центнер чедир, кара хөрзүнүг төп областтарын районнарына 200—210 центнер чедир болгаш Ортакы Азиянын база Казахстаннын районнарына 400—425 центнер чедир;

картофельди кара хөрзүнүг эвес куржаткы районнарына гектардан 155—175 центнер чедир.

кара хөрзүнүг төп областтарын районнарына 140—160 центнер чедир, Мурнуу чүктүн болгаш Соңгу Кавказтын районнарына 135—155 центнер чедир болгаш Уралдын база Сибиринин районнарына 125—145 центнер чедир;

тарымал тоорукту Украин ССР-нин, Молдав ССР-нин болгаш Соңгу Кавказтын районнарына гектардан 17—20 центнер чедир, кара хөрзүнүг төп областтарын районнарына 14,5—16,5 центнер чедир болгаш Поволжьеин районнарына 10—12 центнер чедир.

3. Москванын, Ленинградтын, Уралдын, Донбасстын, Кузбасстын хоорайларынын болгаш өске-даа үлетпүр төптеринин база улуг хоорайларын хоорай чанынын зоналарына ногаанын, картофельдин болгаш мал ажылынын продуктуларынын бүдүрүлгенин көвүдөдир; үлетпүрүг чаа районнарга картофель ногаа болгаш мал ажылынын базаларын тургузар.

Беш чыл дургузунда картофель бүдүрүлгенин спирт болгаш крахмал-патока заводтарынын зоналарына 50 хуу хире болгаш ногааларын консервы болгаш ногаа кургадыр заводтарын зоналарына 2 катап хире улгатырар.

Беш чыл дургузунда колхозтарга садтарын болгаш кат үнүштерин шалдырар 70 хуу, виноградтын—50 хуу, шай плантацияларынын—60 хуу болгаш цитрус культураларынын 4,5 катап көвүдөдир.

4. Беш чыл дургузунда мал ажылынын продукциязын: эътти болгаш чагны 80—90 хуу, сүттү 45—50 хуу, дүктү—2—2,5 катап хире, оон иштинде нарын дүктү 4—4,5 катап, куш чуургазын (колхозтарга болгаш совхозтарга) 6—7 катап көвүдөдир.

Малдын баш санын: майыстыг бола малды бүгү көдээ ажил-агыяга—18—20 хуу, оон иштинде колхозтарга мыйыстыг бола малды—36—38 хуу болгаш инекти ийи катан хире: койну бүгү көдээ ажил-агыяга—60—62 хуу, оон иштинде колхозтарга 75—80 хуу; хаванын бүгү көдээ ажил-агыяга 45—50 хуу, оон иштинде колхозтарга—85—90 хуу, куштун баш санын колхозтарга—3—3,5 катап, чылгы малды бүгү көдээ ажил-агыяга—10—12 хуу, оон иштинде колхозтарга 14—16 хуу көвүдөдир. Литва ССР-ге, Латви ССР-ге, Эстон ССР-ге бедик продуктулуг мал ажылынын ылангыя сүттүг малды болгаш хаванынын улам ынайгы хөгжүлдезин хандыраар.

Бир инекке сүт саалдазын кара хөрзүнүг эвес куржаткынын районнарынын колхозтарына 1800—2000 килограмм, кара хөрзүнүг төп областтарга—1700—2000 килограмм. Мурнуу чүктүн болгаш Поволжьеин районнарына—1600—1900 килограмм, Сибиринин, Уралдын болгаш Соңгу-Чөөн Казахстаннын районнарына—1500—1700 килограмм, Ортакы Азиянын районнарына—700—900 килограмм, Закавказьеин районнарына—900—1100 килограмм чедирер.

Чинге дүктүг бир хойга дүк кыргыздазын Мурнуу-чүктүн болгаш Соңгу Кавказтын районнарынын колхозтарына 5,2—5,8 килограмм чедир, чартык чинге дүктүг хойга 4,2—4,8 килограмм чедир, төп кара хөрзүнүг областтарга чинге дүктүг бир хойга 4,2—5,0 килограмм чедир, база чартык чинге дүктүг бир хойга—4,0—4,2 килограмм чедир, Поволжьеин районнарына чинге дүктүг бир хойга—4,6—5,4 килограмм чедир база чартык чинге дүктүг бир хойга—3,9—4,5 килограмм чедир, Сибиринин районнарына чинге дүктүг бир хойга—4,3—4,9 кило-

грамм чедир база чартык чинге дүктүг бир хойга 3,8—4,2 килограмм чедир бедидер.

5. Тараа культураларынын чаа элээн бедик дүжүттүг сорттарын хөвөнүн элээн продуктулуг чигир болгаш өрте быжычал сорттарын, элээн бедик чигирлиг чигир свёклазынын сорттарын, тарымал тооруктун бедик үстүг сорттарын бүдүрүлгеге непередирин ол ышкаш сугаттыг черлерге тарыры-биле көдээ ажил-агыя культураларынын чаа сорттарын тургузарын хандыраар. Колхозтарга болгаш совхозтарга көдээ ажил-агыя культураларынын үренинин өстүрер ажылды экижилер.

6. Ховулу болгаш ыштгыг-ховулу районнарга хову камгалаар ыштгыг өстүрер талазы-биле ажилдарын улам ынай калбартырын, хөрзүннерин эрозиязы-биле демисежир дээш ол ышкаш элени-нерин ыштгалдырарын, ажил-агыяга ужурудузайгыг ышттарын хоорайларын болгаш үлетпүр төптерин долгандыр, хемнер эриктерин, каналдарын болгаш суг шыжкыларын дугаар ногаан зоналарын тургузар дээш агролесомелиоративтиг хемчегелерин чорударын хандыраар.

Беш чылдын дургузунда колхозтарга болгаш совхозтарга 2,5 миллиондан эвээш эвес гектар камгаладын ыштгыг тарылгаларын болгаш күрүнө ышттарынын 2,5 миллион гектар хире тарылгаларын болгаш олуртулгаларын салыр.

7. Бүгү-ле сугтары турар болгаш кургаткан черлерин бедик бүдүрүкчүлүг ажылгалын хандыраар. Доктамал каналдарын орнунга түр сугтарылга каналдары-биле сугтарылганын чаа системазыне чер болганга шилчирин боттандыраар. Куйбешевтин гидростанциязынын болгаш Волга-Доннун судно чорур В. И. Ленин аттыг каналынын зонасында электрэнергиянын ажылгаларына үндөйлөш сугтарылга болгаш сугжудулга системазынын тудуун бир дугаар ээлчегин ажилдары деп санаар: Сталинградтын гидростанциязынын, Кол Туркмен, Мурнуу-Украин болгаш Соңгу-Крым каналдарынын зоназынга сугтарылга болгаш сугжудулга системаларынын тудушкунунче эгелеп кирер.

Кулудин ховузуун черлерин сугтарарына болгаш сугулу болдурууна херектиг сугтарылга системазын тургузарынче белеткел ажилдарын чорудар. Төп кара хөрзүнүг областтарга, Кура-Араксинин чавызаажына, Сыр-Дарыя, Зеравшан болгаш Кашка-Дарыя хемнерин бассейнеринге, Төп Фергана районнарына, Кубань Егорлык системазынга, Орто-Токойскийн суг шыжкыларына болгаш Улуг Чуй каналына сугтарылга тудушкунун талазы-биле ажылды үргүлчүлээр. Беш чыл иштинде сугтарылгалыг черлерин шөлүн 30—35 хуу көвүдөдир, колхозтарга болгаш совхозтарга 30—35 муң хөөлбектерин болгаш хөлчүктөрүн тургузар болгаш оларын ажил-агыя талазы-биле бүгү таладыг ажылгалын хандыраар.

Белорусс ССР-де, Украин ССР-де (бир дугаар ээлчегде Полесск чавызаажынын районнарына), Литва ССР-де, Латви ССР-де, Эстон ССР-де, Карел-Фин ССР-де, РСФСР-нин соңгу-барынын болгаш төп районнарына, Барбаринскийн чавызаажында болгаш өске-даа районнарга тулааларын кургадырын талазы-биле ажылды чорудар. 1951—1955 чылдарын иштинде кургаткан черлерин шөлүн 40—45 хуу көвүдөдир.

8. Колхозтарга болгаш совхозтарга мыйыстыг бола малдын сүт продуктулуун бедидер дээш мал ажил-агыянын улам интенсивтиг системазы—малдын турум азыралынын системазын районнарын онза чүүлдеринге таарыштыр чорударын улам ынай непередирин онза чугула деп санаар.

Хой ажилын улам ынай хөгжүдери-биле хойларын үлүг болгаш эн улуг коданнарына эн организастиынган одарлар Волга-Доннун судно чорур В. И. Ленин аттыг каналынын сугжудулга районнарына, Прикаспий чавызаажына, Ногай ховузуна болгаш Туркмен каналдын районнарына тургустунган турар кылдыр сугжудулга тудууларын ажылгалга кирген хире шаа-биле одарларын сугжудулгазын чорутушсаан, оларын ол районнарга дерин таарыштырарын организастаар.

Малды ырадыр сүрүп одарладыр чорукту чөөртү кызыраар төлөөде Ортакы Азиянын болгаш Казахстаннын районнарына тус черин сугтарылгазын хереглел, артезиан сугларын ажылгап тургаш бедик дүжүттүг сизен шөлдеринин болгаш одарларын участоктарын тургузарын хандыраар.

9. Колхозтарга ховууну кол ажилдарын мехашаастарын доозар, мал ажылында, ногаа ажылында, сада ажылында улуг куш кирер ажилдарын, көдээ ажил-агыя продукциязын транспорттаар, чүдүрер болгаш дүжүрер талазы-биле, сугтарылга болгаш балгашталган одар шынааларын кургадыр чаа черлерин шинчелээр талазы-биле ажилдарын механи-

заастарын калбартып чорудар.

1955 чылда механизастаашкынын денкелин бедидери болза: чер андарылгазын, тараа, техниктиг, мал чөми культураларынын тарылгазын 90—95 хуу чедирер, тараа культураларын болгаш тарымал тоорукту комбайн-биле ажаарын 80—90 хуу чедир, чигир свёклазынын ажаап алымынын 90—95 хуу чедирер, чиг хөвөнүн хөвөн ажаар машиналар-биле ажаап алырын 60—70 хуу чедирер, узун хендир тарылгазын болгаш кестирилгезин 80—90 хуу, картофель олуртулгазын болгаш одурут аразынын болбаазырадылганын база ажаалдазын 55—60 хуу, сизен кестирилгезин болгаш силостаашкынын 70—80 хуу чедирер.

Машина-трактор станциязынын ажылын экижилдерин хандыраар, колхоз бүдүрүлгезинин бүгү-ле адырларына улуг күш үнер ажилдарын механизаастаар талазы-биле оларнын ажил-чордууларын калбартып болгаш көдээ ажил-агыя культураларынын дүжүттүүнүн база мал ажылынын продуктулуунун талазы-биле планнарын күөсөлдөш дээш МТС-терин харысаалгазын бедидер.

Беш чылдын төнчүзүнге чедир МТС-терин трактор паркызынын, ылангыя көдээ ажил-агыя культураларынын одурут аразын болбаазырадырынга аскылыг дериглерлиг тарылга тракторларын күчүзүн 50 хуу хире көвүдөдир. Беш чылдын иштинде тракторга хүнде бүдүрер ажылды 50 хуу хире бедидерин хандыраар. Артык камналгалыг дизельмоторлуг тракторларын непередирин доозар.

Литва ССР-ге, Латви ССР-ге, Эстон ССР-ге машина-трактор станцияларынын четкизин көвүдөдир болгаш оларын тракторлар-биле, көдээ ажил-агыя машиналары-биле деририн чорудар.

Электрэнергияны ажылгаларына үндөйлөш, ылангыя улуг гидростанцияларынын районнарына электри күжү-биле ажилдаар тракторларын болгаш көдээ ажил-агыя машиналарын непередирин эн чугула сорулгаларын бирээзи деп санаар.

10. Колхозтарнын капитал салымыннын, бир дугаар ээлчегде нийтинин ажил-агыянын хөгжүлдезинче—ажыл-агыя тудууларына болгаш кургадылга каналдарынын, мал кажаалдарынын, сугтарылганын, хөөлбектерин тудушкунунче, черлерин чырааларын тура тырттарынче, хову камгаладыг ыштгыг куржаткынын тарырынче, колхозтарнын электр станцияларынын тудушкунунче болгаш колхозтарнын база колхозчуларнын орулгаларын көвүдөдирин чугула өске-даа тудууларже уламдырарын хандыраар.

11. Совхоз тудушкунунун талазы-биле бараанын чорукту бир дугаар ээлчегде кызылгасты, чинге болгаш чартык чинге дүктү, эътти көвүдөдир, ол ышкаш совхозтарнын мал ажылын үрелиг бүдүрүкчүлүг-биле хандыраар чугула сорулга деп санаар.

Быжгы туруштуг чөм суурну тургузар болгаш совхозтарнын малынын баш санын бөдүүн болгаш шыктыг чөмөр-биле бүрүн хандыраар сорулга-биле совхозтарга чөм культураларынын тарылгазын 45—55 хуу калбартып. Көдээ ажил-агыянын бүгү культураларынын дүжүттүүн элээн бедидерин совхозтарга боттандыраар. Совхозтарга мыйыстыг бола малдын баш санын 35—40 хуу, оон иштинде инектерин—70—75 хуу, хойларын—75—80 хуу болгаш хаванынын 40—45 хуу көвүдөдир.

Совхозтарга бир инекке сүт саалдазын 1955 чылда кара хөрзүнүг эвес куржаткынын районнарына 3500—3900 килограмм, төп кара хөрзүнүг областтарга—3000—3400 килограмм. Мурнуу-чүктүн болгаш Соңгу-Кавказтын районнарына—2800—3200 килограмм, Сибиринге болгаш Казахстаннын соңгу областтарына 2400—2900 килограмм, Поволжьеин, Ортакы Азиянын, Закавказьеин болгаш Казахстаннын мурнуу областтарынын үрелел совхозтарына—2100—2600 килограмм чедир хемчээлдерге чедирер.

Совхозтарда чинге дүктүг бир хойга ортумак дүк кыргыздазын: Мурнуу-чүктүн, Соңгу Кавказтын болгаш Поволжьеин районнарына 5,5—6,5 килограмм, Сибиринин, Казахстаннын, Ортакы Азиянын болгаш Закавказьеин районнарына—4,3—5,0 килограмм чедирер.

Совхозтарга хову ажылында, мал ажылында, чөм тывыжында болгаш чөм белеткелдинде эн-не хөй күш үнер бүгү-ле ажилдарын комплекслиг механизастаарын доозар. Совхозтарга чуртталга, культурамдырал болгаш бүдүрүлгеге тудууларынын тудушкунун калбак хемчээлдиг чорудар.

12. Көдээ ажил-агыя бүдүрүлгезинин айтылган өзүлгезин хандыраарына беш чылда көдээ ажил-агыяга курруненин капитал салымыннын хемчээлин дөртүк беш чылга боодага 2,1 катап хөй хире, оон-биле чергелештир ирригацияга болгаш мелиорацияга 4 катап хөй хире доктадыр.

III. Бараан саарылгазы, транспорт болгаш харылзаа талазы-биле

1. Үлетпүрүнүн болгаш көдээ ажил-агыя бүдүрүлгелеринин өзүлгезинге үндөйлөш күрүнө болгаш кооператив сандыгынын үүрмектеп садар бараан саарылгазын беш чылдын дургузунда 70 хуу хире улгатырар.

Чонга чугула барааннарын садарын 1950 чылда дөмөйлөдүргө 1955 чылда барык моон адаанда хемчээлге улгатырар: этт продуктулары—90 хуу, балык продуктулары—70 хуу, мал саржаан—70 хуу, сырын—2 катап, үнүш саржаан—2 катап, ногаа чимис болгаш сүт консервыларын—2,5—3,0 катап, чигирин 2 катап, шайнын—2 катап, виноград арагаларын—2 катап, пивону—80 хуу, хөп аймаан 80 хуу, хөвөн-саазындан, дүктен, торгудан болгаш хендирден кылган пөстөрүн—70 хуу, идик аймаан—80 хуу, уктарын—2 катап, трикотаж (аргымал) кылымалдарын—2,2 катап, мебельдерин 3 катап, демир сава аймаан—2,5 катап, чадаг-тергелерин 3,5 катап, даараныр машиналарын—2,4 катап, радиоприёмниктерин болгаш телевизорларын—2 катап, шактарын—2,2 катап, бажынын холодильниктерин, хөп чуур машиналарын, тоозун сордурукчуларын—элээн каш катап улгатырар.

Беш чылдын дургузунда столоваларын, рестораннын, чайнааларын четкизин калбартып бол-

гаш хөй-нийтинин чөмөнчөлгө черлеринин продукциянын ассортиментинин дыка экижитишсаан, үндүрерин 80 хуу хире көвүдөдир.

Аыш-чем барааннарын, хөп, пөстөр, мебельдер, савалар, ажил-агыя барааннарын, культура хереглелин барааннарын болгаш тудуг материалдарын садар тускай сандыгынын санын улгатырар. Үлетпүрге болгаш сандыг четкилеринин соодукчуларын болгаш складтарын тудууларын элээн улгатырар. Аыш-чем сандыгынын, столоваларын, рестораннын болгаш складтарын соодукчулар-биле болгаш чаа-чаа дерилделер-биле моон сонгааргы чөмөсөйлешкенин улам күштедилерер.

2. 1950 чыл-биле дөмөйлөдүргө 1955 чылда бараан сөөртүлгезинин өзүлгезинге: демир орук транспорт-биле 35—40 хуу, хөм транспорт-биле 75—80 хуу, далай транспорт-биле 55—60 хуу, автомобиль транспорт-биле 80—85 хуу, а.а.ар транспорт-биле 2 катаптан эвээш эвес хоорзадай дамчылар транспорт-биле 5 катап хире улгатырары көөр.

3. Демир орук транспортунун талазы-биле чугула ссрулга болза, демир оруктарын чүк эргитер ар-

(Тоңчүзү 4-кү арында).

1951—1955 чылдарда ССРЭ-ниң хөгжүлдээзиниң бешки беш чыл планының талазы-биле партияның XIX съездизиниң директивалары

(Тончүзү. Эгези 2—3 ариннарда).

газын улгатырары болур деп санаар. Маңаа дүүшүрүр:

а) эрткен беш чыл-биле дөмөйлээрге ийи дугааргы оруктарын ажылгалта киришкенин 60 хуу хире улгатырар болгаш электржигиткен демир оруктары 4 катап улгатырар. Станциялар оруктарының узун дуртун демир оруктарың эдилелде узунундан 46 хуу хире чедир улгатырар;

б) 1946—1950 чылдар-биле дөмөйлээрге оон 2,5 катап хире хөй-чаа демир оруктарын тургузар болгаш доктаамал ажылгалта киирер. Абакан-биле Акмолинск аразында Мурнуу-Сибирьниң магистралың тудуушкунун доозар. Чарджуо биде Кунград аразында демир орук шугумуну тудуушкунун доозар болгаш Кунград-биле Магат аразында оруктун тудуушкунунче кирер.

Красноярск — Енисейск, Гурьевск — Астрахань, Агрыз—Пронино—Сургут аразында демир орук тудуушкунун калбартыр. Литва ССР-де, Латви ССР-де болгаш Эстон ССР-де демир оруктарын реконструкциялаар талазы-биле чугула ажылдарын чорудар;

в) беш чылдың төңчүзүнде 1950 чылга бодаларга автоблочно-биле чепселген участкактарын узунун 80 хуу хире улгатырар болгаш автостоптар-биле чепселген 2,5 катаптан эвээш эвес, а ол ышкаш электриялг төпчүлге-биле чепселген айгыкчы согуинарның санын 2,3 катап хире улгатырар. Диспетчерлг төпчүлгенин ажылгалты дыка улгатырар. Сайгарар горкаларның улам ыңайгы механизасташкынын хандырар. Поездилерниң шим чээшкенин болгаш маневрлар ажылдарын башкаларыңа радио харылаанын непередир талазы-биле ажылдарын уламчылар;

г) демир оруктун орук ажил-агийының байдалын экижидер. Демир орук транспортуңа беш чылдың дургузунда 1946—1950 чылдардазындан 85 хуу хире хөй чаа релестарын салыр;

д) магистралдыг паровозтар, электровозтар, тепловозтар, чүктүн, изотермиктер болгаш пассажир вагоннарын талазы-биле демир орук транспортуңун негелдизин додузу-биле хандырар. Вагоннарын ажылчын паркыларыңа автоматтыг кожугларже шилчилгени колдуунда доозар болгаш роликтг подшипниктер-биле шимчээр составты септеп деририңче эзелен кирер. Чаа, улуг күштүг паровозтарын, электровозтарын болгаш тепловозтарын, оларын-биле кадзы газогенераторларг тепловозтарын кылып үндүреринче эзелен кирер.

Шимчээр составтын ажылгалтын экижидер. Вагоннарын эргилешкенин шаг-үзүн 1955 чылда 1950 чылдазыңа бодаларга, 18 хуудан эвээш эвес кызырар болгаш паровозтарын дүн-хүнде ортумаа-биле эрттер оруун 12 хуудан эвээш эвес кылдыр уздыр. Вагоннарын чүк көдүрерин ажылгаар чорукту улуу-биле экижидер болгаш чүк поездилериниң деңизин аартадыр.

Поездтерин, эң ылангыя локомотивтер бригадаларының шимчээшкенин-биле холбогдашкан ажилдакчаларын күш-ажылын организастаарының талазы-биле хемчеглер чорударын хандырар.

4. Хем порттарының эрттирер аргазын барык-ла ийи катап улгатырар. Бирги элчегде Сталинград, Саратовта, Куйбышевте, Ульяновскиде, Казаньда, Горькийде, Ярославльда, Молотовта, Омскиде, Новосибирскиде, Хабаровскиде, Осетровта, Котласта болгаш Пенорада порттарын тудуушкун болгаш чаартып кылырның талазы-биле ажилдарын доозар. Кол-кол порттарын механизациянык биде будурукчулуг дерилделери-биле хандырар. Хем кыдынын үлетпур будурукчулгенин механизастагыңан өртөөлдерин тудуушкун калбартыр.

Волго-Балтийниң суг оруун эде тургузарының талазы-биле ажилдарын доозар, Кама хемде судно чоруур оруктун ханзын улгатырар болгаш ССРЭ-ниң Европа талазында кезегне чыгыс-ай терен суглук транспорт системазын тургузар.

Неман болгаш Даугава хемнерниң бассейнеринге судно чорудулгазын экижидер болгаш пассажир-

лерни база чүктерни сөөртүрүн улгатырар. Каунаста Неман хемни, Ригада Даугава хемни кежилдир көвүрдүглер тургузарын көөр.

Хем флотунун судно тудар болгаш судно септээр будурукчулгенин чаартып кылыр, чаа-чаа будурукчулгенин тургузар. Улуг суг шыгжамырларының байдалдарыңа харыылап турар хемниң пассажир болгаш чүк флотунуң тудуушкунун хандырар. Сибирьниң болгаш Ыраккы Сону-чүктүн девискээрлеринге хем, транспортуңун чүктер сөөртүрүңге ролун көдүрер.

Чер-чинин хереглелдерин хандырар төлөөде, улуг эвес хемнерде чүк сөөртүлгенин сайзырадырын хандырар.

5. Далайның садыг флотунун тоннажын элээн улуг хемчээлди-биле улгатырар, судно тудар болгаш судно септээр чаа-чаа заводтарын тудуп, эргилерин улам калбартып тургаш, далайның ада-чуртчу судно тудуушкунунуң суурун калбартыр. Ленинградтын, Одессаның, Ждановтун, Новороссийскиниң, Махачкаланың, Мурманскиниң, Нарьян-Марның болгаш Ыраккы Чөөн-чүктүн далай порттарын калбартырын болгаш чаартырын талазы-биле ажилдарын чорудар. Литва ССР-ге, Латви ССР-ге болгаш Эстон ССР-ге далай транспортуңун улам ыңай сайзырадырын хандырар. Риганың болгаш Клайпеданың порттарын калбартыр ажилды чорудар.

Далай порттарының эрттирер аргаларын улгатырарын хандырар болгаш далайларын судно септээр заводтарының күчүзүн ийи хире катап калбартыр. Балык порттарының эрттирер аргазын калбартыр.

Сонгу далай оруу-биле чүктерни сөөртүрүн улгатырар. Далай флотун чаа-чаа ледоколдар-биле додурар.

Хем, далай болгаш балык устывыг флотунуң ажылынын шынарын көдүрер, чүктерни хереглелчилерге чедирериниң хуусаазын кызырып, порттарын ажылын экижидер болгаш судноларның ажык чок турар чоруун кызырар.

6. Кадзы шывылгы автомобиль оруктарын, эң ылангыя муруну районнарда, Закавказьеде болгаш Прибалтикада оруктарын 1946—1950 чылдарда турганыңа бодаларга 50 хуу хире тудуп чаартыр.

Чүктерни болгаш пассажирлерни сөөртүрүңге нити ажылгалдын автомобиль транспортуңун нити деңизин бидер. Ведомстволарың чыгырсазында автомобиль ажил-агийыларын улгатырарын доозар. Автомобильлерни ажылгаарын экижидер болгаш сөөртүлгенин бот-өртөөн улуу-биле кудуладыр. Автосептелге будурукчулгенин болгаш автомобильдериниң техниктиг хандырылганын станцияларының четкилерин калбартыр. Беш чылдың дургузунда хоорайлар аразында доктаамалы-биле ажылгалтын тудар автобус шугумнарын узун дуртун барык-ла ийи катап уздыр.

7. Хамаатынын агаар флотунун транспорт самолеттарынын паркын, а ол ышкаш дүн-хүн чок ажилдаарыңа тургускан агаар шугумнарын болгаш аэропорттарын четкилерин дыка улгатырар.

8. Харылаанын дерилделерин улам ыңай сайзырадырын хандырар; беш чылдың дургузунда хоорайлар аразынын телефон-телеграф удаазының узун дуртун 2-ден эвээш эвес катап уздыр. Радио дамчыдылганың станцияларының күчүзүн улуу-биле улгатырар. Ультрочадка чалгылыг радио дамчыдылганы болгаш радиорелелиг харылааны ажылгалта непередир кинериниң талазы-биле ажилдарын калбартыр. Беш чылдың дургузунда хоорайларын телефон станцияларының күчүзүн 30—35 хуу калбартыр.

Почта харылааның чурттакчыларга парлагга болгаш почта дамчыдылгаларын чедирин бээриниң талазы-биле ажилдарын экижидер, почтаны районнарын аразынын оруктары-биле колдуунда автотранспортта дамчыдылгаларын хандырар.

9. Транспортту болгаш харылааны улам ыңай сайзырадырын планын өзүгаар 1951—1955 чылдарда транспортка болгаш харылаага күрүңениң капитал салышкынарын 1946—1950 чылдарга бодаларга 63 хуу хире көвүдедир.

IV. Улустун материалдыг чаагай чуртталгазының, кадык камгалалының болгаш культурулг деңгелиниң улам ыңайгы өзүлдээзиниң талазы-биле

1. Социалистг будурукчулгени болгаш нияттин күш-ажылының будурукчулгунун соксаал чок өзүшкүңүңе үндөйлөш ССРЭ-ниң национал орулгалын беш чылдың дургузунда 60 хуудан эвээш эвес улгатырар болгаш оон-биле холбаштыр ажилчынарын болгаш албан-хаакычтарын орулгаларының беш тараачынарын орулгаларының улам ыңай өзүлдээин хандырар.

Будурукчулгени хемчээлини болгаш күш-ажылдың будурукчулгунун өзүлдээ-биле, а ол ышкаш культура тургузушкунунун талазы-биле онаалгаларга таарыштыр улам ажил-агийыңа ажилчынарын болгаш албан-хаакычтарын санынын көвүдээрин беш чылдың сөөлгү чылы—1955 чылда 1950 чыл-биле деңизерге 15 хуу хире кылдыр көөр.

2. Өртөктер чингелдээ болза, ажилчынарын болгаш албан-хаакычтарын боттуг ажил төлөвирин үргүлчү бидериниң база тараачынарын орулгаларын бидериниң эң кол чеспээ болурун барымдалааш, массалыг хереглелдин чүдүлгенин үүрмектеп садар өртөктерниң чингелдээни моон сонгаар-даа чайгылыш чок чорудар. Үүрмектеп садар өртөктерниң чингелдээни таарыштыр ажилчынарын болгаш албан-хаакычтарын боттуг ажил төлөвирин 35 хуудан эвээш эвес бидер.

1950 чыл-биле деңизерге беш чылдың дургузунда ажилчынарын болгаш албан-хаакычтарын социал страхованиеинге күрүңеден ажаландыраарының өзүлдээин 30 хире хууга доктадыр.

Колхозчуларын күш-ажыл будурукчулгун көвүдээрине, колхоз будурукчулгенин өзүлдээниң, чер ажылының болгаш мал ажылының продукциязын көвүдээрине үндөйлөш, колхозчуларын ашка болгаш натура орулгаларын (акша хемчээли-биле) 40 хуудан эвээш эвес бидер.

3. Ажилчынарын болгаш албан-хаакычтарын чуртталга байдалын улам экижидери-биле чуртталга бажынарын тудуушкунун бүгү хемчег-биле калбартыр. Күрүңени чуртталга бажынар тудуушкунуңа капитал салышкынын мурунку беш чыл-биле деңизерге 2 катап хире көвүдөдир тургаш, беш чыл планыңа күрүңени чуртталга бажынар тудуушкунунуң калбак программазын боттандыраарын көөр. Хоорайларга болгаш ажилчын

суурларга күрүңе тудуушкунунуң шугуму-биле нити шөлү 105 миллион дөрбөлчин метр чаа чуртталга бажынарын ажылгалта киирер. Хоорайларга болгаш ажилчын суурларга чоңуң боттарының хөрөңгизиле болгаш күрүңе чээлиниң дузаламчызы-биле боттандырып турар хуу чуртталга бажынарын тудуушкунуңа дузалаар.

Хоорайларын болгаш ажилчын суурларын чоңуң коммунал болгаш чуртталга хандырылганын экижидер, бажынарын, хоорай транспортуңун, суг дамчыдылганын болгаш канализациянын чыгыжыдылганын болгаш газдыдылганын четкизин калбартыр, хоорай чаагайдыдылганы экижидер. Коммунал тудуушкунуңа капитал салышкынының хемчээли 1950 чылга бодаларга беш чылдың төңчүзүнде 50 хуу хире көвүдедир.

4. Чоңуну кадык камгалалын улам экижидерин болгаш хөгжүдери хандырар.

Беш чыл дургузунда эмнелгерге оруннарын санын 20 хуудан эвээш эвес, санаторийлерге оруннарын санын 15 хуу хире, дыштанылга бажынарыңа—30 хуу, уруглар яслилеринге 20 хуу болгаш уруглар садтарыңа—40 хуу көвүдөдир тургаш, эмнелгерлерниң, диспансерлерниң, божуур бажынарын, санаторийлерниң, дыштанылга бажынарын, уруглар яслилериниң, уруглар садтарының четкизин калбартыр.

Беш чылдың дургузунда эмнелгер оруннарын санын Литва ССР-ге 40 хуу, Латви ССР-ге—30 хуу, Эстон ССР-ге—30 хуу хире көвүдедир. Эмнелгерлерни, диспансерлерни, санаторийлерни, медицинанын эң чаа дерилгелери-биле улам ыңай чеспелдээрин болгаш оларын ажылынын культуразын бидер чорукту хандырар.

Беш чылдың дургузунда чуртка эмчилерин санын 25 хуудан эвээш эвес көвүдөдир болгаш эмчилерин мергежилди бидер талазы-биле хемчеглерин калбартыр.

Профилактиканың айтырыгыларынче оңа кичээгейин салып тургаш, кадык камгалалының чугула сорулгаларын шийтирээрине медицинанык эртем ажилдакчыларын күңениң кинин үгландырип, медицина эртемниң чедикши-

киннерин практикага дүрген непередирин хандырар.

Чаа эмнерин болгаш өске-даа ажыктыг эмнелгер-профилактиктиг чүдүлгенин, база аарыгың чогуур өйүңде танып билериниң болгаш медицинаның эмнелге дерилгелери будуруп үндүрерин калбартырынче оңа кичээгейин салып тургаш, эмнерин медицина дерилделерин болгаш херекселдерин будурукчулгенин 1950 чылга деңизерге 1955 чылда 2,5 катаптан эвээш эвес көвүдедир.

Күш-культураның болгаш спорттун улам хөгжүлдээин хандырар.

5. Республикаларын найсылалдарыңа, республика чыгырсазында хоорайларга, областар, крайлар болгаш улуг үлетпур төптеринге чеди чыл өөрдүлгезинде бүгү-нитиниң ортумак (он чылдың) өөрдүлгезинче шилчирин беш чылдың төңчүзүнде доозар. Өске хоорайларга болгаш көдээ черлерге бүгү-нитиниң ортумак (он чылдың) өөрдүлгезин келир беш чылда бурун боттандыраарыңа чогуур чүдүлгени белектээр.

Школарын өзүп турар четкизин чогуур санын башкылар-биле хандырар сорулга-биле башкы институттарыңа 1946—1950 чылдарда хүлээп ап турганыңа деңизерге 1951—1955 чылдарда хүлээп алышкынын 45 хуу көвүдөдир; башкы институттарыңа хүлээп алышкынын Литва ССР-ге 2,3 катап, Латви ССР-ге—90 хуу, Эстон ССР-ге—60 хуу көвүдөдир көөр.

Хоорай болгаш көдээ школарын тудуушкунун эрткен беш чыл-биле деңизерге 70 хуу хире көвүдөдир.

Нити билгит школарын социалистг кижизидиктиг учур-дузазын улам бидер болгаш ортумак школа доозуп турар өөреникчилерниң профессияны хостуг шийип алырыңа чогуур байдалды хандырар сорулга-биле ортумак школарга политехниктиг өөрдилгени боттандыраарын кирер болгаш бүгү-нитиг политехниктиг өөрдилгезин шилчирине эргежок чугула хемчеглерин чорудар.

6. Улам ажил-агийының болгаш культура тургузушкунун улам ыңай хөгжүлдээнин сорулгаларын өзүгаар лээди болгаш тускай эртемниң ортумак өөрдилге черлеринге бүгү хевирлерниң тускай эртемниглерин белектеп үндүрерин беш чылдың дургузунда 30—35 хуу хире көвүдөдир.

Үлетпуртун, тудуушкунун болгаш көдээ ажил-агийынын чугула адырларыңа хереглээр тускай эртемниглерин лээди өөрдилге черлеринге белектеп үндүрерин 1950 чыл-биле деңизерге 1955 чылда 2 катап хире көвүдөдир.

Лээди өөрдилге черлерин болгаш эртем-шиңчилел институттарының аспирантуразын дамчыштыр эртем болгаш эртем-педагогика кадрларын белектээр эртен беш чыл-биле деңизерге беш чылдың дургузунда 2 катап хире калбартыр.

Эртем шийчилел институттарынын ажылын болгаш лээди өөрдилге черлериниң эртем ажылын экижидер, улус ажил-агийының хөгжүлдээнин чугула айтырылганын шийтирээрине, эртем ажилдышкынарын калбаа-биле практикалап ажылгаарын хандырып тургаш, муракчы дуржуганы байдалыңа эртем күштерин дозуу-биле ажылгаар. Билгилерниң бүгү адырларыңа теоретиктиг айтырылганын эртемденер болбазырадып ажилдаар-да оларга бүгү хемчег-биле дузалаар болгаш эртемни будурукчулге-биле харылаанын быгытлаар.

Боттарының билгин бидеринең улам назылгит чурттакчыларын чүткүлдүн өзүп турарын барымдалааш, заочный болгаш кезээки лээди база ортумак тускай өөрдилге черлеринге, а ол ышкаш нити билгит школарыңа ажилчы чоңуң будурукчулгеден хоорудайин тургаш өөренирин хандыраары-биле оларын улам ыңай сайзырадыр.

7. Улам ажил-агийының мергежилди кадрларын хереглээрин өзүп турар негелдерин хандыраары-биле, ылангыя будурукчулгеге муракчы техниканы улам-на непередирин-биле холбаштыр күрүңени күш-ажыл резервилериниң системазыңа мергежилди анык ажилчынарын белектээриниң шынарын экижидер болгаш будурукчулгеге организастап турар тус-тус болгаш бригада аайы-биле өөрдип тургаш, база курстарын болгаш школарын системазыңа мергежилди ажилчынарын белектээрин болгаш оларын мергежилди бидерин хандырар.

8. Кинонуң болгаш телевидениниң улам ыңай хөгжүрү чоруун боттандырар. Беш чылдың дургузунда кино көргүзөр черлерин санын барык-ла 25 хуу хире көвүдөдир тургаш, кинотеатрларын четкизин калбартыр, а ол ышкаш кинофильмнерин кылып үндүрерин көвүдөдир.

Массалыг библиотекарларын четкилерин 1955 чылда 1950 чылга деңизерге 30 хуудан эвээш эвес, клубтарының—15 хуудан эвээш эвес калбартыр болгаш чурттакчыларын хандыраарың талазы-биле оларын ажилдарын экижидер.

Уран-чечен болгаш эртем литератураларының өөрдилге номерының болгаш журналдарының, солуннарын парлап үндүрүлгезин улуу-биле өстүрерин хандырар төлөөде, полиграфия үлетпурин калбартыр, парлагланын шынарын болгаш номерниң каастанга-шилгелгезин экижидер.

9. Кадык камгалалын, чырыдышкынын, эртем болгаш культура-чырыдышкынын албан черлерин сайзырадырын баш удур көрүп турар төлөөде, беш чылдың дургузунда ол сорулгаларга капитал салышкынарын хемчээлин моон мурунда беш чылга бодаларга 50 хуу хире улгатырар.

Бешки беш чыл планы бола, ССРЭ-ниң улус ажил-агийынын чаа күчүлүг көдүрүшкүнүн айттып турар болгаш улустун материалдыг чаагай амдыралынын, культурулг деңгелиниң оон-даа артык улуг өзүшкүңүн хандырар.

Бешки беш чыл планын күүсөдир чорук болза, социализмден коммунизмче сайзыраарының орунуңа канчаар-даа аажок улуг бурунгаар базым болур.

Бешки беш чыл планынын сорулгаларын күүсөдирине эргежок чугула чүдүлгө болза:

а) Күрүңе сагылга-чурумун шынгызы-биле сагырын, анаа доктаадын берген ассортименти өзүгаар будурукчулге черлер бүрүзү будурукчулгени күүсөдирин чедип ап тургаш, социалистг мөөңөшкенин улам ыңай өстүрерине ажил-агийының иштиги үнер дөстөрүн мобилизастап мөөңөзээр. Улам ажил-агийының хөгжүдериң болгаш ажилчы чоңнарын культурулг, материалдыг деңгелин бидериниң талазы-биле бешки беш чылдың даалгаларын хандырар төлөөде, 1951—1955 чылдарда күрүңениң капиталдыг тудуушкунуң нити хемчээр-

лин 90 хуу хире өстүрери эргежок чугула, ыңчаарга ол тудуун күрүңеден ажаландыраары дөрткү беш чылга дөмөйлээрге чүгө 60 хуу хире улгатыр, а четпейн турар 30 хууну күш-ажылдыг будурукчулгун көдүрүп, немелде чарыгалдарын кудуладып, тудуу материалдарының болгаш чеспек-херекселдериниң өртөктерин кудуладып, тудуун бот үнени чингедип тургаш дуглаар;

б) улус ажил-агийының бүгү-ле адырларыңа муракчы техниканы непередирине, күш-ажылды организастаарын экижидерине, ажилчы чоңнарын культура-техниктиг деңгелин көдүреринге үндөйлөш, үлетпурге күш-ажылдыг будурукчулгун беш чылдың дургузунда 50 хуу хире, тудууга—55 хуу, көдээ ажил-агийыңа—40 хуу улгатырар. Үлетпурде болгаш тудууга аар болгаш хөй күш үнер ажилдарын механизастаарын бешки беш чылдың дургузунда колдуунуңа дооскан турар.

Үлетпур будурукчулгени күш-ажылдыг камгалалының моон сонгааргы экижидилгезин хандырар.

в) беш чылдың дургузунда үлетпур продукцияларының б т-үнезин 25 хуу болгаш тудуу ажилдарының 20 хуудан эвээш эвес кудуладыр. Тудууңуң хуусаазын кызырар, тудуу ажилдарының шынарын экижидерин хандырар. Машина трактор станцияларыңа трактор ажилдарының бот-үнезин 25 хуу хире, демир орук сөөртүлгезин—15 хуу, үүрмектеп садар садыгың эргилешкениниң саарылга чарылазын—23 хуу кудуладыр. Үлетпурде саарылга организастаарының, а ол ышкаш көдээ ажил-агий продукцияларын белектээриниң болгаш саарының талазы-биле немелде чарыгалдарын улуу-биле кызырар;

г) будурукчулгени техника талазы-биле улам болбазырадыр болгаш калбартыр, күш-ажылды бүгү тала-биле механизастаар, чингедир болгаш оон байдалын калыкшыдар дээш инженерлерниң, техниктерниң, ажилчынарын болгаш колхозчуларын аразындан изобретательдерин болгаш рационализаторларның массалыг шимчээшкенин көдүрүп үндүрер. Чаа техниканы ажылгап непередирине болгаш күш-ажылды механизастаарының сорулгаларын чедир үнелөөгө, ажилчы күжүн шың эвес ажылгаар чорукту болдуруп турар ажил-агий организастаарының практиказын буруу шавар;

д) ажил-агий тудуушкунуңунуң улуг болгаш биче-даа участкактарыңа камналганын корум-турумун чайгылыш чокка чорудар, будурукчулгени черлериниң рентабельдин көдүрер. Ажил-агий болза, будурукчулгени иштинде билдинмей чыдар кур күштерин дилеп тывар болгаш ажылгаар, бар турар будурукчулгени күштерин эң улуу-биле ажылгаар, будуруп үндүрүшкунун аргаларын үргүлчү экижидер болгаш будуруп үндүрүшкунун бот-үнезин кудуладыр, ажил-агий расчөттү боттандырар учурлар.

Материалдарын болгаш дериг-херекселдерин чарыгаарыңа артык чарыгалдарын узуткап, үрей кылыр чорук-биле демиседе күштелдирер, материалдарын камныг ажылгаарын непередир, долу үнелиг солукчуларын болгаш будуруп үндүрүшкунун депшичелерни технологиязын калбаа-биле ажылгап тургаш, материалдыг курлавырларын моон сонгаар улуу-биле камнаарын хандырар.

Ажил-агий планирны күүсөлдээни болгаш камналганын корум-чурумун сагып турарын сан-хөө организастаарының талазында рубль-биле контрольдаарын күштелдирер;

е) чуртту чүгү-бүрү таварылгалардан камгалаар күрүңени материалдыг болгаш ааш-чем талазы-биле курлавырын ийи катап көвүдөдир.

Социализмниң канчаар-даа аажок улуг амдыралды күжүн, ажил-агийниң социалистг системазың капиталистг системадан үндөйлөш-биле артык күштүнүн бо (бешки) беш чыл планы бүгү-делегейин мурунго база катап көргүзүп турар. Бо беш чыл планы бола, тайбың ажил-агийың болгаш культура тургузушкунуң планы болуп турар. Ол бола, Совет Эвилелиниң болгаш улус демократиязының чурттарының экономика талазы-биле дем-катыжышкынын кадзы ажилдакчыларын улам ыңай быгытлаарыңа болгаш калбартырыңа, ден эрге болгаш бот-боттарыңа ажыктыг болуруңа үндөйлөш, садыгы сайзырадырын күзеп турар бүгү-ле чурттар-биле экономикалыг харылааларын улам сайзырадырыңа деткимчени кылыр.

Совет экономиканың беш чыл планында көрдүнүп турар тайбың хөгжүлдээ болза, улус ажил-агийың милитаризастаарының болгаш капиталистерге эйне улуг аажык-кончааны бээриниң база ажилчы чоңнарын улам ыңай ядарадып-хоозурадырын оруу-биле чоруп турар капиталистг чурттарың экономиказыңа шуут удурланышкит болуп турар.

Бо беш чыл планы -биле тургустунган сорулгалар болза, партия, совет, ажил-агий, профвилелдериниң комсомолдун организастаарындан улуг негелделерин негеп турар болгаш чаа беш чыл планын долдур болгаш аяр күүсөдирине ажилчы чоңнарын калбак массаларын мөөңөзээр, база бистин организастаарының ажилында четпестерин эң дүрген узуткаар сорулга-биле шүтүмчүлелди калбартырын оларга даандырып турар.

Үлетпурнуң болгаш колхоз будурукчулгенин чурттакчыларын болгаш транспорттун улус ажил-агийынын өске-даа адырларының муракчыларын будурук